UDK 336.71:297.18

ISLOM MOLIYASINING BANK TIZIMIDAGI O‘RNI VA UNI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY AHAMIYATI

Ne'matov Bobur Abdug'ani o'g'li
"Ipoteka bank" ATIB kichik menejeri
bobur.nematov94@icloud.com
https://orcid.org/0009-0007-6039-0695
https://doi.org/10.5281/zenodo.22277569

Annotatsiya. Mazkur maqolada islom moliyasining iqtisodiy mohiyati, fundamental tamoyillari va zamonaviy bank tizimidagi o‘rni ilmiy-nazariy hamda amaliy jihatdan tahlil qilingan. Islomiy moliyaning ribo, g‘arar va maysirni taqiqlash, real aktivlarga tayanish, foyda va tavakkalchilikni taqsimlash hamda iqtisodiy faoliyatning shariat talablariga muvofiqligi kabi asosiy tamoyillari yoritilgan. Shuningdek, murabaha, ijara, mudaraba va musharaka kabi moliyaviy instrumentlarning bank xizmatlaridagi iqtisodiy mazmuni va qo‘llanish mexanizmlari aniq misollar asosida ochib berilgan. Tadqiqotda xalqaro islomiy moliya industriyasining rivojlanish tendensiyalari hamda O‘zbekistonda mazkur yo‘nalishning shakllanish jarayoni o‘rganilgan. Xususan, 2026-yilda qabul qilingan O‘RQ-1126-son Qonun bilan islomiy bank faoliyatining huquqiy asoslari belgilanganligi, shuningdek, 2026-yil I choragida mikromoliya tashkilotlari tomonidan ko‘rsatilgan islomiy moliyalashtirish xizmatlari hajmi 11,2 mlrd so‘mga yetganligi tahlil qilingan. Tadqiqot natijasida islom moliyasini bank tizimiga bosqichma-bosqich integratsiya qilish moliyaviy xizmatlarni diversifikatsiya qilish, real sektorni moliyalashtirish va moliyaviy inklyuziyani kengaytirish uchun muhim imkoniyat yaratishi asoslangan.

Kalit so‘zlar: islom moliyasi, islomiy bank, bank tizimi, ribo, g‘arar, maysir, murabaha, ijara, mudaraba, musharaka, moliyaviy inklyuziya, real sektor.

Аннотация. В статье рассматриваются экономическая сущность исламских финансов, их фундаментальные принципы и роль в современной банковской системе с теоретической и практической точек зрения. Раскрываются такие основные принципы исламского финансирования, как запрет риба, гарар и майсир, опора на реальные активы, распределение прибыли и рисков, а также соответствие экономической деятельности нормам шариата. Особое внимание уделяется экономическому содержанию и механизмам применения таких инструментов, как мурабаха, иджара, мудараба и мушарака. В исследовании также анализируются тенденции развития мировой индустрии исламских финансов и процесс формирования данного направления в Узбекистане. В частности, рассматривается Закон Республики Узбекистан № ЗРУ-1126 от 27 марта 2026 года, установивший правовые основы деятельности исламских банков, а также рост объёма услуг исламского финансирования, оказанных микрофинансовыми организациями в первом квартале 2026 года, до 11,2 млрд сумов. На основе проведённого анализа обосновывается, что поэтапная интеграция исламских финансов в банковскую систему Узбекистана может способствовать диверсификации финансовых услуг, расширению финансирования реального сектора и повышению финансовой инклюзии.

Ключевые слова: исламские финансы, исламский банк, банковская система, риба, гарар, майсир, мурабаха, иджара, мудараба, мушарака, финансовая инклюзия, реальный сектор.

Abstract. This article examines the economic nature of Islamic finance, its fundamental principles, and its role in the modern banking system from both theoretical and practical perspectives. It analyzes the key principles of Islamic finance, including the prohibition of riba, gharar and maysir, asset-based financing, profit and risk sharing, and compliance of economic activities with Shariah principles. Particular attention is paid to the economic substance and mechanisms of such Islamic financial instruments as murabaha, ijara, mudaraba and musharaka. The study also examines global trends in the Islamic financial services industry and the development of Islamic finance in Uzbekistan. Special emphasis is placed on Law No. ZRU-1126 adopted on 27 March 2026, which established the legal framework for Islamic banking in Uzbekistan, as well as on the growth of Islamic financing services provided by microfinance institutions to 11.2 billion soums in the first quarter of 2026. The findings indicate that the gradual integration of Islamic finance into Uzbekistan's banking system can contribute to the diversification of financial services, expansion of real-sector financing, and improvement of financial inclusion.

Keywords: Islamic finance, Islamic banking, banking system, riba, gharar, maysir, murabaha, ijara, mudaraba, musharaka, financial inclusion, real sector.

Jahon moliya tizimida moliyaviy xizmatlarning diversifikatsiyalashuvi, yangi moliyalashtirish mexanizmlarining shakllanishi va aholining turli qatlamlari uchun moliyaviy xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish masalalari tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ayniqsa, moliyaviy vositachilikning muqobil modellarini rivojlantirish bank tizimining barqarorligi va iqtisodiyotning real sektorini moliyalashtirish nuqtayi nazaridan dolzarbdir. Ana shunday muqobil mexanizmlardan biri islom moliyasi hisoblanadi.

Islom moliyasi shariat tamoyillariga asoslangan moliyaviy munosabatlar tizimi bo‘lib, unda moliyaviy operatsiyalarning real iqtisodiy faoliyat bilan bog‘liqligi, shartnoma tomonlari o‘rtasidagi adolat va tavakkalchilikning taqsimlanishi muhim o‘rin tutadi [1]. Islomiy moliya tizimida qarz evaziga oldindan belgilangan foiz olishga asoslangan ribo taqiqlanadi. Shu bilan birga, haddan tashqari noaniqlikni ifodalovchi g‘arar va qimor yoki spekulyativ xususiyatga ega maysir ham cheklanadi [2].

Islomiy moliyaning o‘ziga xosligi shundaki, unda pulning o‘zidan mustaqil ravishda daromad olishdan ko‘ra, savdo, ijara, sheriklik yoki boshqa real iqtisodiy faoliyat asosida daromad shakllantirishga urg‘u beriladi [3]. Shu sababli islomiy bankning faoliyati nafaqat diniy-huquqiy talablar, balki real aktivlar va iqtisodiy loyihalarning samaradorligi bilan ham chambarchas bog‘liq.

Xalqaro miqyosda islomiy moliya industriyasi bank, kapital bozori va takaful kabi asosiy segmentlarni qamrab oladi. IFSB ma’lumotlariga ko‘ra, 2025-yilda global islomiy moliyaviy xizmatlar industriyasi aktivlari o‘sishda davom etgan va rivojlanayotgan bozorlarda, jumladan Markaziy Osiyoda islomiy moliya uchun yangi imkoniyatlar shakllangan [4]. Bu holat islomiy moliyaning faqat ayrim mamlakatlar doirasidagi hodisa emas, balki xalqaro moliya tizimining rivojlanayotgan segmentlaridan biri ekanligini ko‘rsatadi.

O‘zbekiston uchun ham mazkur yo‘nalishning ahamiyati ortib bormoqda. 2026-yil 27-martda qabul qilingan O‘RQ-1126-son Qonun mamlakatda islomiy bank faoliyatini joriy etishning huquqiy asoslarini belgiladi [5]. Mazkur hujjat bankning islomiy moliya operatsiyalari tarkibiga foydani taqsimlash asosida moliyalashtirish, vakillik shartnomalari, tovarni nasiyaga sotish, oldindan to‘lov asosida moliyalashtirish, sheriklik va islomiy ijara kabi operatsiyalarni kiritadi [5].

Mavzuning dolzarbligini O‘zbekistondagi amaliy ko‘rsatkichlar ham tasdiqlaydi. Markaziy bank ma’lumotlariga ko‘ra, 2026-yilning I choragida mikromoliya tashkilotlari

tomonidan ko‘rsatilgan islomiy moliyalashtirish xizmatlari hajmi 11,2 mlrd so‘mni tashkil etgan. Bu 2025-yilning mos davriga nisbatan qariyb sakkiz barobar ko‘pdir [6]. Demak, islomiy moliyalashtirishga bo‘lgan talab amaliy jihatdan ham shakllanayotganini ko‘rish mumkin. Mazkur maqolaning maqsadi islom moliyasining bank tizimidagi iqtisodiy o‘rnini nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilish, asosiy moliyaviy instrumentlarning ishlash mexanizmini ochib berish hamda O‘zbekistonda islomiy bank tizimini rivojlantirish bo‘yicha ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqishdan iborat.

Islom moliyasining fundamental tamoyillari. Islomiy moliya tizimi bir qator fundamental tamoyillarga asoslanadi. Ularning eng muhimlaridan biri riboning taqiqlanishidir. Ribo moliyaviy munosabatlarda qarzning o‘ziga oldindan belgilangan qo‘shimcha daromad biriktirilishini anglatadi. Islomiy moliya nazariyasida daromad olish real iqtisodiy faoliyat yoki aktiv bilan bog‘langan bo‘lishi kerak [1; 2].

Ikkinchi muhim tamoyil - g‘ararni cheklashdir. Shartnomada uning predmeti, narxi, muddati, tomonlarning majburiyatlari yoki boshqa muhim shartlar haddan tashqari noaniq bo‘lsa, bunday bitim shariat tamoyillariga zid bo‘lishi mumkin [2]. Shu sababli islomiy moliyaviy shartnomalarda axborotning aniqligi va tomonlarning huquq-majburiyatlarini aniq belgilash muhim talab hisoblanadi.

Uchinchi tamoyil maysir, ya’ni qimor va haddan tashqari spekulyativ faoliyatni cheklash bilan bog‘liq. Moliyaviy operatsiya real iqtisodiy qiymat yaratish jarayoni bilan bog‘langan bo‘lishi kerak [3].

Bundan tashqari, islomiy moliyada moliyalashtirilayotgan faoliyatning halolligi muhim mezondir. Shu sababli alkogol, qimor, cho‘chqa mahsulotlari va boshqa shariat nuqtayi nazaridan taqiqlangan faoliyat turlarini moliyalashtirishga yo‘l qo‘yilmaydi [2].

AAOIFI tomonidan ishlab chiqilgan shariat standartlari islomiy moliyaviy operatsiyalarning shariatga muvofiqligini ta’minlashda muhim xalqaro mezonlardan biridir [7]. Mazkur standartlar murabaha, mudaraba, musharaka, ijara, salam va istisno kabi turli moliyaviy operatsiyalarning shartlarini belgilashga xizmat qiladi.

Islomiy bank va an’anaviy bank faoliyatining farqli jihatlari. An’anaviy bank tizimida kredit munosabatlari odatda bankning mablag‘ni mijozga vaqtincha berishi va buning evaziga foiz daromadi olishi asosida tashkil etiladi. Islomiy bank faoliyatida esa moliyalashtirishning iqtisodiy mazmuni savdo, ijara yoki sheriklik kabi shartnomalar orqali shakllanadi [3].

Masalan, an’anaviy bank 100 mln so‘mlik kreditni mijozga ma’lum foiz stavkasida taqdim etishi mumkin. Mijoz asosiy qarz va shartnomada belgilangan foizni qaytaradi. Islomiy moliya modelida esa bank mijoz uchun zarur bo‘lgan tovar yoki uskunani sotib olib, uni ustama bilan sotishi yoki ijara asosida foydalanishga berishi mumkin [8].

Bu yerda asosiy farq daromadning shakllanish mexanizmidadir. Murabahada bankning daromadi tovarni sotishdagi kelishilgan ustamadan, ijarada ijara to‘lovidan, sheriklik shartnomalarida esa loyiha natijasida shakllangan foydadan kelib chiqadi [7].

Shu bilan birga, islomiy bank tizimini an’anaviy bank tizimidan mutlaq ravishda xavfsiz yoki barcha risklardan xoli tizim sifatida baholash noto‘g‘ri bo‘ladi. IFSB islomiy moliya industriyasida kapital, likvidlilik, aktivlar sifati va boshqa prudensial ko‘rsatkichlarning muhimligini ta’kidlaydi [4]. Demak, islomiy banklar ham likvidlilik, kredit, bozor, operatsion va boshqa xatarlarga duch keladi.

Murabaha instrumentining iqtisodiy mohiyati. Murabaha islomiy moliyalashtirishda keng qo‘llanadigan savdo asosidagi instrumentlardan biridir. Unda bank yoki moliyaviy

tashkilot mijoz talab qilgan aktivni avval o‘zi sotib oladi va keyinchalik mijozga ma’lum ustama bilan sotadi [7].

Masalan, kichik ishlab chiqarish korxonasiga 100 mln so‘mlik uskuna kerak bo‘lsin. Bank ushbu uskunani sotib olib, uni 120 mln so‘mga 24 oy muddatga bo‘lib to‘lash sharti bilan tadbirkorga sotishi mumkin. Bunda 20 mln so‘mlik farq oldindan kelishilgan savdo ustamasi sifatida belgilanadi.

Biroq murabahaning iqtisodiy mazmunini oddiy “foizli kreditning boshqa nomi” sifatida talqin qilish ilmiy jihatdan to‘g‘ri emas. Chunki murabaha shartnomasida moliyaviy operatsiya real tovar oldi-sotdisiga asoslanadi va bankning aktivga nisbatan tegishli mulkiy munosabatlari mavjud bo‘lishi talab etiladi [7; 8].

O‘zbekistonda ham murabaha amaliyotining real talabga ega ekanligini Markaziy bank statistikasi tasdiqlaydi. 2026-yil I choragida mikromoliya tashkilotlari ko‘rsatgan 11,2 mlrd so‘mlik islomiy moliyalashtirish xizmatlarining 7,7 mlrd so‘mi yoki 69 foizi murabaha shartnomalariga to‘g‘ri kelgan [6]. Bu murabahaning mahalliy bozorda hozircha eng ko‘p qo‘llanayotgan islomiy moliyalashtirish vositasi ekanligini ko‘rsatadi.

Ijara, mudaraba va musharaka instrumentlarining bank tizimidagi ahamiyati. Ijara iqtisodiy mazmuniga ko‘ra aktivni ma’lum muddat davomida foydalanishga berish bilan bog‘liq. Bank transport vositasi, uskuna yoki ko‘chmas mulkni sotib olib, mijozga ijara asosida taqdim etishi mumkin. Ayrim modellar bo‘yicha ijara muddati yakunida aktivning mulki mijozga o‘tkazilishi mumkin [7].

2026-yil I choragida O‘zbekistondagi mikromoliya tashkilotlari tomonidan ko‘rsatilgan islomiy moliyalashtirish xizmatlarining 1,4 mlrd so‘mi yoki 12 foizi islomiy ijara hissasiga to‘g‘ri kelgan [6]. Ushbu ko‘rsatkich ijara instrumentining ham mahalliy moliya bozorida amaliy qo‘llanilayotganini ko‘rsatadi.

Mudaraba esa kapital egasi va tadbirkor o‘rtasidagi hamkorlikka asoslanadi. Bir tomon mablag‘ kiritadi, ikkinchi tomon esa loyiha yoki biznesni boshqaradi. Foyda kelishilgan nisbatda taqsimlanadi [8]. Bu instrument ayniqsa yangi biznes loyihalarini moliyalashtirishda muhim bo‘lishi mumkin.

Markaziy bank ma’lumotlariga ko‘ra, 2026-yil I choragida mudaraba xizmatlari 2,1 mlrd so‘mni yoki islomiy moliyalashtirish xizmatlarining 19 foizini tashkil qilgan [6].

Musharaka esa sheriklik asosidagi moliyalashtirish shakli bo‘lib, bunda ikki yoki undan ortiq tomon kapital bilan ishtirok etadi. Mazkur mexanizm bank va tadbirkorning biznes loyihasidagi manfaatlarini o‘zaro bog‘lash imkonini beradi [8].

O‘zbekistonda islomiy bank faoliyatining huquqiy asoslari. O‘zbekistonda islomiy moliya rivojining yangi bosqichini 2026-yil 27-martda qabul qilingan O‘RQ-1126-son Qonun bilan bog‘lash mumkin. Mazkur qonun islomiy bank faoliyatini amalga oshirishning huquqiy asoslarini belgiladi va banklarning islomiy moliya operatsiyalarini amalga oshirish imkoniyatlarini huquqiy jihatdan mustahkamladi [5].

Qonunda islomiy moliya operatsiyalarining bir necha turlari belgilangan. Jumladan, foydani taqsimlash sharti asosida moliyalashtirish, vakillik shartnomalari, tovarni nasiyaga sotish, oldindan to‘lov asosida moliyalashtirish, sheriklik asosidagi moliyalashtirish hamda mol-mulkni islomiy ijaraga berish nazarda tutilgan [5].

Mazkur qonunchilik yangiligi O‘zbekiston bank tizimida islomiy moliya uchun alohida huquqiy maydon shakllanayotganini anglatadi. Bundan tashqari, qonunda Markaziy bankning islomiy moliya kengashini tashkil etish mexanizmi ham nazarda tutilgan [5]. Bu shariatga muvofiqlik masalasini institutsional jihatdan tartibga solish uchun muhim qadamdir.

Markaziy bank va IFSB tomonidan 2026-2030-yillarga mo‘ljallangan milliy islomiy moliya industriyasini rivojlantirish “yo‘l xaritasi” loyihasining ishlab chiqilishi ham ushbu yo‘nalishning strategik ahamiyatini ko‘rsatadi [9].

O‘zbekistonda islomiy moliyalashtirishning amaliy ko‘rsatkichlari. O‘zbekiston tajribasini baholashda 2026-yil I choragidagi statistik ma’lumotlar alohida ahamiyatga ega. Markaziy bank ma’lumotlariga ko‘ra, ushbu davrda mikromoliya tashkilotlari tomonidan ko‘rsatilgan islomiy moliyalashtirish xizmatlari jami 11,2 mlrd so‘mga yetgan [6].

Islomiy moliyalashtirish instrumenti	Hajmi	Jami hajmdagi ulushi
Murabaha	7,7 mlrd so‘m	69%
Mudaraba	2,1 mlrd so‘m	19%
Islomiy ijara	1,4 mlrd so‘m	12%
Jami	11,2 mlrd so‘m	100%

Manba: O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki ma’lumotlari asosida tuzildi [6].

Ushbu ko‘rsatkichlardan ko‘rinadiki, bozorning asosiy qismi murabaha xizmatlariga to‘g‘ri kelmoqda. Bu, bir tomondan, savdo asosidagi moliyalashtirishning amaliy jihatdan nisbatan tushunarli ekanligini, ikkinchi tomondan esa tadbirkorlik va iste’mol ehtiyojlari uchun aktivga bog‘langan moliyalashtirishga talab mavjudligini ko‘rsatishi mumkin.

Mijozlar tarkibida yuridik shaxslar 5,2 mlrd so‘mlik xizmatlardan foydalangan. Jismoniy shaxslar hissasiga 2,9 mlrd so‘m, yakka tartibdagi tadbirkorlar hissasiga esa 3,1 mlrd so‘m to‘g‘ri kelgan [6]. Demak, islomiy moliyalashtirish nafaqat yuridik shaxslar, balki jismoniy shaxslar va kichik biznes subyektlari uchun ham amaliy ahamiyat kasb etmoqda.

Hududiy jihatdan esa xizmatlarning 10,6 mlrd so‘mi Toshkent shahri hissasiga to‘g‘ri kelgan, Namangan viloyatida esa 670 mln so‘mlik xizmat ko‘rsatilgan [6]. Bu holat islomiy moliya bozorining hududiy jihatdan hali yetarlicha diversifikatsiyalanmaganligini ko‘rsatadi.

Islomiy moliya rivojida xalqaro standartlarning ahamiyati. Islomiy bank tizimini shakllantirishda xalqaro standartlar muhim ahamiyatga ega. AAOIFI shariat, buxgalteriya hisobi, audit, boshqaruv va axloq bo‘yicha standartlarni ishlab chiqadi [7]. Bunday standartlarning qo‘llanishi moliyaviy mahsulotlarning shaffofligi va taqqoslanuvchanligini oshirishga yordam beradi.

IFSB esa islomiy moliya institutlarini tartibga solish va nazorat qilish, moliyaviy barqarorlikni ta’minlash hamda prudensial standartlarni rivojlantirishga yo‘naltirilgan xalqaro tashkilot hisoblanadi [4].

2026-yilda Markaziy bank va IFSB o‘rtasida O‘zbekistonda islomiy moliya industriyasini rivojlantirish bo‘yicha “yo‘l xaritasi” loyihasining muhokama qilingani O‘zbekistonning xalqaro standartlar bilan uyg‘unlashishga intilayotganini ko‘rsatadi [9].

Shu nuqtayi nazardan, O‘zbekistonda islomiy bank tizimini shakllantirishda mahalliy qonunchilikni xalqaro standartlar bilan uyg‘unlashtirish, shariat muvofiqligi nazoratini kuchaytirish va moliyaviy hisobotning shaffofligini ta’minlash muhim vazifalardan biridir.

Islomiy bank tizimini rivojlantirishdagi asosiy muammolar. Islomiy moliyaning rivojlanishi bilan birga qator muammolar ham yuzaga kelishi mumkin. Birinchi muammo malakali kadrlar yetishmasligi. Islomiy bank mutaxassisi bank ishi, moliya, huquq va shariat tamoyillarini birgalikda tushunishi talab etiladi [9].

Ikkinchi muammo shariat standartlarini bir xilda qo‘llash masalasidir. Shu sababli xalqaro standartlar va milliy qonunchilik o‘rtasidagi muvofiqlikni ta’minlash zarur [4; 7].

Uchinchi muammo likvidlilikni boshqarishdir. Islomiy banklar ham boshqa banklar kabi likvidlilikni boshqarishi kerak, biroq ayrim an’anaviy pul bozori instrumentlaridan foydalanish shariat talablariga mos kelmasligi mumkin. IFSB islomiy moliya industriyasida kapital bozorlari va likvidlilik instrumentlarini rivojlantirish muhimligini qayd etadi [4].

To‘rtinchi muammo - aholining moliyaviy savodxonligi bilan bog‘liq. Markaziy bank statistikasi islomiy moliyalashtirish hajmining tez o‘sayotganini ko‘rsatsa-da, bozorning

umumiy ko‘lami hali kichik. Shu sababli aholiga murabaha, ijara, mudaraba va musharaka mexanizmlarining iqtisodiy mazmunini tushuntirish zarur.

Tadqiqot natijalari islom moliyasi zamonaviy bank tizimida muqobil moliyalashtirish mexanizmi sifatida muhim o‘rin egallashi mumkinligini ko‘rsatdi. Uning asosiy xususiyatlari - real aktivlarga tayanish, moliyaviy operatsiyalarda shaffoflik, foyda va risklarni taqsimlash hamda moliyalashtirilayotgan faoliyatning shariat talablariga muvofiqligini ta’minlashdan iborat.

O‘zbekiston tajribasi ham mazkur yo‘nalishning bosqichma-bosqich rivojlanayotganini ko‘rsatmoqda. 2026-yil I choragida mikromoliya tashkilotlarida islomiy moliyalashtirish xizmatlarining 11,2 mlrd so‘mga yetishi va bir yil ichida qariyb sakkiz barobar o‘sishi bozor talabi shakllanayotganining muhim ko‘rsatkichi hisoblanadi [6].

2026-yilda O‘RQ-1126-son Qonunning qabul qilinishi esa islomiy bank faoliyatini rivojlantirish uchun huquqiy poydevor yaratdi [5]. Endilikdagi asosiy vazifa ushbu huquqiy imkoniyatlarni amaliy bank mahsulotlari, malakali kadrlar, samarali nazorat va xalqaro standartlar bilan uyg‘unlashtirishdan iborat.

Tadqiqot asosida quyidagi takliflarni ilgari surish mumkin:

1. Tijorat banklarida islomiy moliya xizmatlarini bosqichma-bosqich joriy etish va dastlab murabaha, ijara, mudaraba hamda musharaka kabi nisbatan tushunarli instrumentlardan foydalanishni kengaytirish.
2. Islomiy moliya bo‘yicha yagona milliy standartlar tizimini shakllantirish va uni AAOIFI hamda IFSB xalqaro standartlari bilan uyg‘unlashtirish.
3. Bank xodimlari va moliya sohasi mutaxassislarini tayyorlash tizimini kuchaytirish. Oliy ta’lim muassasalarida islomiy bank ishi, islomiy moliya va shariatga muvofiq moliyaviy boshqaruv bo‘yicha maxsus ta’lim dasturlarini rivojlantirish.
4. Hududlarda islomiy moliya xizmatlarini kengaytirish. 2026-yil I choragida xizmatlarning asosiy qismi Toshkent shahrida jamlangani sababli hududiy moliyaviy inklyuziyani kuchaytirishga alohida e’tibor berish lozim [6].
5. Kichik va o‘rta biznes uchun sheriklik asosidagi moliyalashtirishni rivojlantirish. Mudaraba va musharaka instrumentlari innovatsion va ishlab chiqarish loyihalarini moliyalashtirishda qo‘shimcha imkoniyat yaratishi mumkin.
6. Islomiy moliya bo‘yicha aholining moliyaviy savodxonligini oshirish. Mijozlarga mahsulotlarning iqtisodiy mohiyati, shartlari, risklari va majburiyatlari haqida sodda va shaffof ma’lumot berish tizimini yo‘lga qo‘yish zarur.
7. Islomiy banklarning likvidliligini boshqarish mexanizmlarini rivojlantirish. Buning uchun shariat talablariga mos pul bozori va kapital bozori instrumentlarini bosqichma-bosqich shakllantirish maqsadga muvofiq.

Umuman olganda, islom moliyasini O‘zbekiston bank tizimiga integratsiya qilish faqat muayyan diniy ehtiyojlarni qondirish vositasi sifatida emas, balki bank xizmatlarini diversifikatsiya qilish, real sektorni moliyalashtirish, kichik biznes imkoniyatlarini kengaytirish va moliyaviy inklyuziyani oshirishning iqtisodiy mexanizmi sifatida qaralishi lozim. Mazkur jarayon puxta huquqiy baza, xalqaro standartlar, malakali kadrlar va samarali prudensial nazorat asosida olib borilsa, islomiy moliya O‘zbekiston moliya bozorining istiqbolli segmentlaridan biriga aylanishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Iqbal Z., Mirakhor A. An Introduction to Islamic Finance: Theory and Practice. 2nd ed. Singapore: Wiley, 2011.
2. El-Gamal M.A. Islamic Finance: Law, Economics, and Practice. Cambridge: Cambridge University Press, 2006.

3. Ayub M. Understanding Islamic Finance. Chichester: John Wiley & Sons, 2007.
4. Islamic Financial Services Board (IFSB). Islamic Financial Services Industry Stability Report 2025. Kuala Lumpur: IFSB, 2025.
5. O‘zbekiston Respublikasi. O‘zbekiston Respublikasining ayrim qonun hujjatlariga O‘zbekistonda islomiy bank faoliyatini joriy etishga qaratilgan qo‘shimcha va o‘zgartirishlar kiritish to‘g‘risida O‘RQ-1126-son Qonuni. 27.03.2026.
6. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki. Islomiy moliyalashtirish xizmatlari hajmi oshib bormoqda. 2 iyun 2026-yil.
7. Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial Institutions (AAOIFI). Shari’ah Standards. Manama: AAOIFI.
8. Usmani M.T. An Introduction to Islamic Finance. Karachi: Maktaba Ma’ariful Qur’an, 2002.
9. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki. Markaziy bank va IFSB O‘zbekistonda islomiy moliya industriyasini rivojlantirish bo‘yicha “yo‘l xaritasi” loyihasini muhokama qildi. 7 may 2026-yil.
10. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki. Mikromoliya tashkilotlari tomonidan islomiy moliyalashtirishga oid xizmatlarni ko‘rsatish tartibi to‘g‘risidagi nizom. Ro‘yxat raqami 3536, 26.07.2024.